# 4. Ünite: Beşerî Sistemler ve Süreçler

Adı Soyadı: ..... Sınıf/No: ..... Tarih: ...../...../20.....

*Konu tekrarı içindir, not verilmez. Her maddeyi ilgili haftanın dersinden sonra çöz; sayfa numaraları 10. Sınıf Coğrafya Ders Kitabı'ndandır.*

## BÖLÜM 1 · Yerleşmelerin Kuruluşu ve Gelişimi

15-16. hafta · COĞ.10.4.1 · Kitap s. 121-129

**1.** Tarihsel gelişimi, o dönemde yerleşme olarak tercih edilen mekânlarla eşleştiriniz; harfi parantez içine yazınız (s. 121-122).

| | | |
|---|---|---|
| **1. Paleolitik Çağ: avcılık ve toplayıcılık** | ( ) | **a)** Ticaret yolları üzerinde ve limanların çevresinde kurulan şehirler |
| **2. Neolitik Çağ: tarım ve hayvancılık** | ( ) | **b)** Kaya oyukları, mağaralar ve ağaç kovukları |
| **3. Bakır, tunç ve demirin işlenmesi** | ( ) | **c)** Kırdan şehre göçle nüfusu ve alanı hızla büyüyen metropoller |
| **4. İhtiyaç fazlası ürünün takası: ticaret** | ( ) | **ç)** Madenin çıkarıldığı ve odunun bol olduğu ağaçlık mekânlar |
| **5. Devletlerin kurulması** | ( ) | **d)** Yönetim merkezi hâline gelen şehirler |
| **6. Sanayi Devrimi** | ( ) | **e)** İklimi elverişli, suyu yeterli, tarım alanları verimli mekânlar (yerleşik hayat) |

**2.** Yerleşmeyi etkileyen faktörleri sınıflandırınız (Şema 4.1, s. 123-124). D: doğal · B: beşerî

| | | | |
|---|---|---|---|
| **a)** İklim | ☐ D ☐ B | **e)** Ekonomik faaliyetler | ☐ D ☐ B |
| **b)** Göçler | ☐ D ☐ B | **f)** Su kaynakları | ☐ D ☐ B |
| **c)** Toprak yapısı | ☐ D ☐ B | **g)** Bilim ve teknolojideki gelişmeler | ☐ D ☐ B |
| **ç)** Ulaşım olanakları | ☐ D ☐ B | **ğ)** Bitki örtüsü | ☐ D ☐ B |
| **d)** Topoğrafya | ☐ D ☐ B | **h)** Kara ve denizlerin dağılışı | ☐ D ☐ B |

**3.** Durumların nedenini kısaca yazınız (s. 123).

| | |
|---|---|
| **a)** Amazon ve Kongo havzalarında yerleşmeler seyrektir. | Çünkü |
| **b)** Çöllerde ve kutuplara yakın alanlarda yerleşme yoğunluğu çok düşüktür. | Çünkü |
| **c)** Orta kuşak karaları yerleşmenin yoğun olduğu alanlardır. | Çünkü |
| **ç)** Yerleşmelerin büyük kısmı Kuzey Yarım Küre'de bulunur. | Çünkü |

**4.** Köy altı yerleşmelerini tanımlarıyla eşleştiriniz; sonra boşlukları doldurunuz (s. 125).

| | | |
|---|---|---|
| **1. Mahalle** | ( ) | **a)** Konargöçer ailelerin yazın kurduğu, asıl ekonomik faaliyeti hayvancılık olan geçici yerleşme |
| **2. Mezra** | ( ) | **b)** Köyün sınırları içindeki birden çok sürekli yerleşmenin her biri |
| **3. Yayla** | ( ) | **c)** Hayvancılık için köyden uzakta ev ve eklentilerinden oluşan geçici yerleşme |
| **4. Oba** | ( ) | **ç)** Köyün sınırları içinde ama köyden uzakta birkaç ev ve tarım alanı |
| **5. Kom** | ( ) | **d)** Hayvancılık, tarım, turizm ve ticaret için kullanılan, Türkiye'de yaygın geçici yerleşme |

Nüfusu 2.000'in altındaki kır yerleşmesine ....., 2.000 ila 10.000 arası olanına ..... denir. Türkiye'de nüfusu 20 bine kadar olan şehirler ....., 20 bin ila 100 bin arası olanlar ....., 100 bin ila 1 milyon arası olanlar ..... şehir, 1 milyonun üzerindekiler ..... olarak sınıflandırılır.

**5.** İfade doğruysa D, yanlışsa Y kutusunu işaretleyiniz (s. 126); sonra tarihî mekânların bulunduğu illeri yazınız (s. 127).

| | | | |
|---|---|---|---|
| **a)** Türkiye'de yerleşme yoğunluğu batıdan doğuya ve kıyıdan iç kesimlere gidildikçe genel olarak azalır. | ☐ D ☐ Y | **c)** Türkiye'de birçok yerleşme su kaynaklarına yakın alanlarda kurulmuştur. | ☐ D ☐ Y |
| **b)** Türkiye'de dağlık, engebeli ve yükseltisi fazla alanlarda yerleşme yoğundur. | ☐ D ☐ Y | **ç)** Ekonomik faaliyetlerin kısıtlı olduğu alanlardaki yerleşmeler göç aldığı için büyümektedir. | ☐ D ☐ Y |

**Çatalhöyük:** ..... **Alacahöyük:** ..... **Göbeklitepe:** .....

**6.** Salda Gölü örnek olayına göre tabloyu doldurunuz (s. 128-129).

| Ekonomik faaliyet | Doğal yapıya olası zararı | Koruma önlemi (bireysel ya da toplumsal) |
|---|---|---|
| | | |
| | | |

## BÖLÜM 2 · Yerleşmelerin Fonksiyonları

17. hafta · COĞ.10.4.2 · Kitap s. 130-134

**7.** Kitaptaki örneklere göre yerleşmelerin öne çıkan fonksiyonunu yazınız (s. 130-132). Fonksiyonlar: tarım · madencilik · sanayi · ticaret · sağlık · ulaşım · turizm · askerî

| | | | |
|---|---|---|---|
| **Söke (Aydın):** ..... | **Afşin-Elbistan:** ..... | **Gebze (Kocaeli):** ..... | **İnegöl (Bursa):** ..... |
| **Afyonkarahisar:** ..... | **Mersin:** ..... | **Kemer (Antalya):** ..... | **Polatlı (Ankara):** ..... |

**8.** Adana'nın fonksiyonlarının değişimini oluş sırasına göre 1'den 4'e kadar numaralandırınız (s. 132).

| | |
|---|---|
| ( ) | Ticari faaliyetler artınca büyük bir il merkezine dönüştü. |
| ( ) | Tarımsal faaliyetlerin ön planda olduğu bir yerleşmeydi. |
| ( ) | Kurulan üniversiteler, sağlık tesisleri ve ulaşım yollarıyla çok çeşitli fonksiyonlara sahip hâle geldi. |
| ( ) | Küçük sanayi işletmelerinin kurulmasıyla bir sanayi şehrine dönüştü. |

**9.** Soruları kısaca cevaplayınız (s. 132).

| | |
|---|---|
| **a)** Eskişehir'de hangi fonksiyon hâkim fonksiyon olmuştur? Nedeni nedir? | |
| **b)** Kuruluşunda tarım fonksiyonu ön planda olan bir yerleşmede bir maden işleme tesisi ya da turizm alanı açılırsa yerleşmenin fonksiyonlarında ne olur? | |

**10.** Çalışma yaprağı: Konum - Yerleşme - Yerleşme Fonksiyonu kavramlarını kullanarak farklı fonksiyonlara sahip iki yerleşmeyi karşılaştıran kısa bir metin yazınız (s. 134).

.....

.....

.....

.....

.....

## BÖLÜM 3 · Yaşadığım Yerleşme

19. hafta · performans çalışmasıyla bağlantılı · Kitap s. 135

**11.** Yaşadığın yerleşme için tabloyu doldur; bilgilerin kaynağını performans çalışmandan al.

| | |
|---|---|
| **Yerleşme** (ölçek: mahalle / ilçe / şehir) | |
| **Hâkim fonksiyonu** | |
| **Onu destekleyen bir doğal faktör** | |
| **Onu destekleyen bir beşerî faktör** | |
| **Faktör ile fonksiyon arasındaki ilişki** (bir cümle) | |

## ÖZ DEĞERLENDİRME

19. hafta · ünite sonu

**12.** Kendini değerlendir: E (evet) · K (kısmen) · H (henüz değil).

| | | | |
|---|---|---|---|
| Yerleşme yeri seçiminde etkili doğal ve beşerî faktörleri açıklayabiliyorum. | E K H | Yerleşme tiplerini ve Türkiye'deki ilk yerleşmeleri örneklendirebiliyorum. | E K H |
| Yerleşmeleri fonksiyonlarına göre sınıflandırabiliyorum. | E K H | Bir yerleşmenin hâkim fonksiyonunu gerekçesiyle belirleyebiliyorum. | E K H |